

Едельс Самуїл (1555-1632)

серед видатних вчених, які жили та працювали в Острозі під час діяльності ОА, слід виділити Е., котрого вважають неперевершеним коментатором Талмуду, всесвітньо відомим вченим. Е. Самуїл, Еліезер бен Іегуда, відомий як Маршуе, народ. в Кракові. Там він закінчив гімназію та Ягеллонський ун-т. Володів широкими знаннями з філософії та астрології. З раннього дитинства вивчав Талмуд та коментарі до нього, брав участь у створенні *Єшибота* (навчального закладу) в Кракові та викладав філософію. В 1592 переїхав у Холм (Хелм) равиним, а 1594 призначається головним равиним Любліна і ректором відомої школи равинів. У 1599 переїхав до Острога, де отримав посаду головного равина та був обраний ректором школи равинів при Острозькій головній синагозі (див. - *Синагога (Велика) острозька*). Дякуючи організаційній перебудові школи та високій якості викладання, вона стала провідною в Європі, а її ректор стає лідером талмудистів. У 1592 Е. видав у Любліні першу свою книжку "Махадура Батра", де в популярній формі виклав коментарі до деяких подій, описаних у Талмуді. В 1594 в Празі вийшла з друку інша його книжка "Кідуші Хахолат", у якій події Талмуду зв'язані з астрологією. В 1600-1601 рр. у Кракові анонімно, без вказівки на авторство, видані новели з коментарями Талмуда, які склав Е. Теплий прийом широкої громадськості талмудистів, а також позитивні відгуки вчених надихнули Е. упродовж 1610-1612 рр. надрукувати усі свої новели. До теперішнього часу ці новели видаються у

багатьох країнах світу багатотисячними тиражами. В 1620 в Любліні видані гімни для суботи "Каббула шаббат", які широко перевидаються і в наш час. Новели до пасхи з коментарями Агади видав Е. в двох томах (I том в Любліні, 1627; II том в Кракові, 1630). Тлумачення "П'ятикнижжя" Е. надрукував у Кракові в 1525 під назвою "Кідуш Маріци". За ініціативою Е. в Острозі була заснована друкарня, яка успішно працювала понад 200 років та була зачинена в 1832 у зв'язку з тим, що там друкувались матеріали польських повстанців. За свої кошти Е. в 1611-1612 рр. відремонтував синагогу та прибудував до неї жіноче відділення, що перетворило синагогу на найбільшу на Волині. Протягом багатьох століть найбільша синагога Острога носить ім'я Едельса. Помер він в Острозі в 1632 та був похований на місцевому єврейському кладовищі в спеціально побудованому пантеоні. Цей історичний пам'ятник зберігся до 1972 року та був зруйнований, коли було ліквідоване це кладовище за наказом місцевої компартійної влади. Фото цього пам'ятника вперше публікується в цьому енциклопедичному виданні. На місці захоронення Е. в 1990 покладено пам'ятну мармурову плиту. В 1932 громадськість Острога урочисто відзначила 300-річчя смерті видатного вченого середньовіччя, острожанина Е.

Лит.: Андрухов П. 600 імен в історії великої Волині.- Острог, 1993.- С. 48; Бібер М. В пам'ять равинів м. Острога.- Бердичів, 1907.- С. 41-48 (на івриті); Кардашевич.- С. 116-119; Перлштейн І.- С. 138; Финкель Х. Острог - важный культурный центр // Острог.- Тель-Авив, 1987 (на мові ідиш).- С. 18-20; Эдельс Самуил // Еврейская энциклопедия.- СПб., 1911.- Т., 16.- С.154-155; Encyklopedyja powszechna.- Warszawa, 1883.- Т. 4.- S. 6.